

1

FRACCIONS I DECIMALS. POTÈNCIES I ARRELS 10

1. Nombres racionals 12

2. Operacions amb fraccions 14

3. Nombres decimals 16

4. Pas de decimal a fracció 18

5. Fraccions i decimals amb la calculadora 20

6. Potenciació 22

7. Notació científica 24

8. Arrels i radicals 26

9. Nombres racionals i irracionals 28

Observa, raona i resol 29

Exercita les teves competències 30

Matemàtiques en context 36

Taller de matemàtiques 38

Posa't a prova 39

2

PROBLEMES ARITMÈTICS 40

1. Aproximacions i errors 42

2. Càlculs amb percentatges 45

3. Interès compost 49

4. Problemes clàssics 50

5. Proporcionalitat composta en problemes aritmètics 53

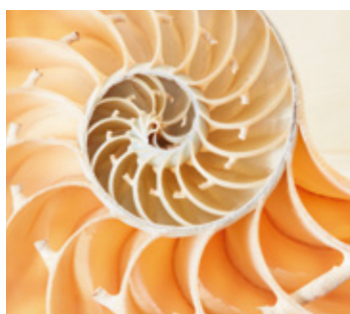
Observa, raona i resol 55

Exercita les teves competències 56

Matemàtiques en context 60

Taller de matemàtiques 62

Posa't a prova 63

3

PROGRESSIONS 64

1. Successions 66

2. Progressions aritmètiques 68

3. Progressions geomètriques 70

4. Progressions geomètriques sorprenents 74

Observa, raona i resol 76

Exercita les teves competències 77

Matemàtiques en context 80

Taller de matemàtiques 82

Posa't a prova 83

4

EL LENGUATGE ALGEBRAIC 86

1. Expressions algebraiques 88

2. Monomis 89

3. Polinomis 90

4. Identitats 92

5. Divisió de polinomis 94

6. Factorització de polinomis 97

7. Fraccions algebraiques 98

Observa, raona i resol 100

Exercita les teves competències 101

Matemàtiques en context 106

Taller de matemàtiques 108

Posa't a prova 109

5

EQUACIONS	112
1. Equacions. Solució d'una equació	114
2. Equacions de primer grau	116
3. Equacions de segon grau	118
4. Equacions polinòmiques de grau més gran que dos	122
5. Resolució de problemes amb equacions	124
Observa, raona i resol	126
Exercita les teves competències	127
Matemàtiques en context	132
Taller de matemàtiques	134
Posa't a prova	135

6

SISTEMES D'EQUACIONS	136
1. Equacions lineals amb dues incògnites	138
2. Sistemes d'equacions lineals	139
3. Sistemes equivalents	140
4. Tipus de sistemes segons el nombre de solucions	141
5. Mètodes de resolució de sistemes	142
6. Sistemes d'equacions no lineals	146
7. Resolució de problemes mitjançant sistemes	147
Observa, raona i resol	149
Exercita les teves competències	150
Matemàtiques en context	154
Taller de matemàtiques	156
Posa't a prova	157

7

FUNCIONS. CARACTERÍSTIQUES	158
1. Les funcions i les gràfiques	160
2. Aspectes rellevants d'una funció	162
3. Expressió analítica d'una funció	166
Observa, raona i resol	168
Exercita les teves competències	169
Matemàtiques en context	174
Taller de matemàtiques	176
Posa't a prova	177

8

FUNCIONS LINEALS I DE PROPORCIONALITAT INVERSA	178
1. Funció de proporcionalitat $y = mx$	180
2. Funció lineal $y = mx + n$	182
3. Aplicacions de la funció lineal. Problemes de moviments	186
4. Estudi conjunt de dues funcions lineals	187
5. Funcions de proporcionalitat inversa	188
Observa, raona i resol	189
Exercita les teves competències	190
Matemàtiques en context	194
Taller de matemàtiques	196
Posa't a prova	197

9

PROBLEMES MÈTRICS EN EL PLA 202

1. Relacions angulars 204
2. Semblança de triangles..... 206
3. Figures semblants. Escales 208
4. Teorema de Pitàgores 209
5. Aplicació algebraica del teorema de Pitàgores 210
6. Àrees dels polígons 211
7. Àrees de les figures corbes 212
8. Llocs geomètrics 213
9. Les còniques com a llocs geomètrics 214

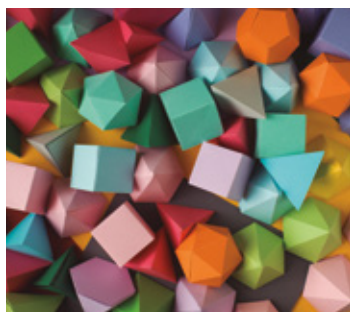
Observa, raona i resol 216

Exercita les teves competències..... 218

Matemàtiques en context..... 224

Taller de matemàtiques..... 226

Posa't a prova 227

10

COSSOS GEOMÈTRICS 228

1. Poliedres regulars i semiregulars 230
2. Truncant poliedres regulars 232
3. Plans de simetria d'una figura..... 234
4. Eixos de gir d'una figura 235
5. Superfície dels cossos geomètrics..... 236
6. Volum dels cossos geomètrics 240
7. Coordenades geogràfiques..... 242

Observa, raona i resol 244

Exercita les teves competències..... 245

Matemàtiques en context..... 250

Taller de matemàtiques..... 252

Posa't a prova 253

11

TRANSFORMACIONS GEOMÈTRIQUES* 254

1. Transformacions geomètriques 256
2. Moviments en el pla 257
3. Translacions 258
4. Girs. Figures amb centre de gir 260
5. Simetries axials. Figures amb eixos de simetria..... 262
6. Composició de moviments 264
7. Mosaics, sanefes i rosasses..... 266

Observa, raona i resol 268

Exercita les teves competències..... 269

Matemàtiques en context..... 274

Taller de matemàtiques..... 276

Posa't a prova 277

12

ESTADÍSTICA	280
1. El procés que se segueix en estadística	282
2. Variables estadístiques	283
3. Població i mostra	284
4. Confecció d'una taula de freqüències	286
5. Gràfic adequat al tipus d'informació	288
6. Dos tipus de paràmetres estadístics	290
7. Càlcul de $\bar{x}$ i σ en taules de freqüències	292
8. Interpretació conjunta de $\bar{x}$ i σ	294
9. Obtenció de $\bar{x}$ i σ amb la calculadora	296
10. Estadística en els mitjans de comunicació	297
Observa, raona i resol	298
Exercita les teves competències	300
Matemàtiques en context	304
Taller de matemàtiques	306
Posa't a prova	307

13

ATZAR I PROBABILITAT*	308
1. Esdeveniments aleatoris	310
2. Probabilitat d'un esdeveniment	312
3. Probabilitat en experiències regulars. Llei de Laplace	313
4. Probabilitat en experiències irregulars. Llei dels grans nombres	314
5. Probabilitat en experiències compostes	315
Observa, raona i resol	317
Exercita les teves competències	318
Matemàtiques en context	322
Taller de matemàtiques	324
Posa't a prova	325

» **REpte 3r TRIMESTRE: Daus, geometria i atzar** .....

326

» **RESOLUCIÓ DE PROBLEMES** .....

328

*NOTA: Les unitats 11 i 13 són específiques per als ensenyaments acadèmics. Tanmateix, l'alumnat d'ensenyaments aplicats haurà d'haver cursat aquests continguts en finalitzar l'ESO.

» PRESENTACIÓ I ESTRUCTURA

Els continguts del programa **Mary Somerville** per a 3r d'ESO s'estructuren en 13 unitats que es desenvolupen a partir d'informació clara i detallada i un gran nombre d'activitats.

UNITAT 7
FUNCIONS. CARACTERÍSTIQUES
DIMENSÍ RESOLUCIÓ DE PROBLEMES - DIMENSÍ RACONAMENT I PROVA
DIMENSÍ COMUNICACIÓ - DIMENSÍ REPRESENTACIÓ

Primer acostament a la noció de funció
Les primeres referències conegudes que s'apropen a la idea de funció venen de l'antiguitat i estan relacionades amb l'aritmètica.
Els matemàtics utilitzaven cada any que passava de profeta fenici que es representava amb una línia ondulada amb punts.
Al segle XVI, el matemàtic italià **Paolo** va establir una relació entre dos variables, però la seva concepció difereix del concepte de funció.

Antecedents de les funcions
Podem atribuir a **Blaise Pascal** (1623-1662) la primera aproximació al concepte de funció. Va ser el primer que va descriure les línies de la taula dels nombres de dependència entre dues variables.
A finals del segle XVIII, **Galileo Galilei** va fer un pas més, va considerar imprecisiblement l'expressió matemàtica i va introduir el terme "funció".
El primer a quantificar el temps de caiguda d'un objecte va ser Galileo Galilei, que va descobrir que el temps de caiguda és proporcional a la raó quadrada de l'altura.
El primer a quantificar el temps de caiguda d'un objecte va ser Galileo Galilei, que va descobrir que el temps de caiguda és proporcional a la raó quadrada de l'altura.

Un experiment de Galileo
Galileo, amb el seu temps, mentre assistia a un ofici religiós a la catedral de Pisa, va observar el moviment de les penelles d'un immens llum que penjava del sostre.
El primer a quantificar el temps de caiguda d'un objecte va ser Galileo Galilei, que va descobrir que el temps de caiguda és proporcional a la raó quadrada de l'altura.
El primer a quantificar el temps de caiguda d'un objecte va ser Galileo Galilei, que va descobrir que el temps de caiguda és proporcional a la raó quadrada de l'altura.

Aplicació de les funcions
Les investigacions de Galileo sobre les relacions matemàtiques entre dues variables (i, ja sabem, efectuades amb un mètode del concepte de funció que, com a objecte d'estudi independent, va ser present fins al final del segle XIX gràcies a gran matemàtic, com **Descartes**, **Newton** i **Leibniz**). Finalment, al segle XIX, el matemàtic alemany **Karl Weierstrass** va definir l'expressió semblant a la que s'accepta actualment.

RESOL
1. El matemàtic que va introduir la notació $f(x)$ per a les funcions va ser Leonhard Euler. Busca informació sobre la seva vida, les seves contribucions al camp de les matemàtiques.
2. Suposa que fem un experiment similar al del pare Galileo, amb el resultat, obtenint de noves mesures t , en la longitud del pendol m i, en el nombre d'oscil·lacions per minut.
3. Representa aquestes dades en un eix quadern mitjançant un sistema de coordenades com el que es presentava anteriorment. Comprova que els valors de la mateixa expressió basant-te en la relació $m = 2\pi \sqrt{\frac{L}{g}}$.

Dimensions. Indicació de les dimensions, que es tracten en totes les unitats.

Resol. S'ofereixen una sèrie d'activitats motivadores amb la finalitat d'identificar els coneixements previs de l'alumne.

Cada unitat comença amb una breu introducció històrica dels continguts que es treballaran.

Destacats en color. Definicions i procediments principals.

Exercicis i problemes resolts per practicar els procediments més importants.

Observa, raona i resol. Estratègies, suggeriments, pistes i maneres de pensar que resultaran útils per afrontar la resolució de problemes semblants.

UNITAT 8
1. OBSERVA, RAONA I RESOL

1. CONSTRUCCIÓ DE GRÀFICS
La Carla i la Lina han jugat en un joc d'unes maneres que són molt diferents.
Observa la gràfica de la funció que reflecteix la velocitat amb la distància recorreguda al llarg de la cursa.
Els eixos són: El temps comença a mesurar i marxa una velocitat constant fins a arribar al punt A. C. Comença a anar pujant constantment fins a arribar al punt més alt. A partir d'aquí, el temps de pujada i de baixada són iguals. Quan arriba al punt A, la velocitat és zero, és a dir, la velocitat és zero fins a arribar al punt A. C. Comença a anar pujant constantment fins a arribar al punt més alt. A partir d'aquí, el temps de pujada i de baixada són iguals. Quan arriba al punt A, la velocitat és zero, és a dir, la velocitat és zero fins a arribar al punt A.

2. INTERPRETACIÓ DE DUES GRÀFICS SOBRE LA MATÈRIA QUADRÀTICA
Aquesta gràfica mostra el nombre de cotxes de pagament i el nombre de cotxes de pagament i el nombre de cotxes de pagament.
a) Calcula el nombre de cotxes de pagament que es van pagar el 2005 i el nombre de cotxes de pagament que es van pagar el 2006.
b) La diferència entre el nombre de cotxes de pagament que es van pagar el 2005 i el nombre de cotxes de pagament que es van pagar el 2006 és de 1000 cotxes.
c) Quina és la tendència de la diferència entre pagaments i pagaments?
d) Analitza les dues gràfiques i explica el que veus.

Notes al marge amb explicacions complementàries, exemples, recordatoris, càlcul mental, calculadora...

UNITAT 9
2. SEMBLANÇA DE TRIANGLES

Criteri de semblança
Si A, B, C i A', B', C' són angles respectivament iguals, els triangles són semblants.
També són iguals els altres angles: $C = C'$.
Els seus costats són proporcionals: $\frac{a}{a'} = \frac{b}{b'} = \frac{c}{c'}$.

Exercicis resolts
1. Observa la semblança dels angles ACD i AFE per obtenir la relació entre el diagonal d i el costat a d'un pentàgon regular.
2. Observa que els triangles ABC i DEF són semblants. Comprova que els triangles ABC i DEF són semblants. Comprova que els triangles ABC i DEF són semblants. Comprova que els triangles ABC i DEF són semblants.

Aplica el que has après. Activitats per posar en pràctica els coneixements que s'acaben d'adquirir i desenvolupar les diferents competències.

Fes-ho tu. Exercicis i problemes per practicar les estratègies que s'acaben de mostrar.

GeoGebra. Activitats amb GeoGebra que complementen els continguts. Les trobareu al web www.espaibarcanova.cat.

Exercita les teves competències. Al final de cada unitat hi ha una **bateria d'activitats** per aplicar els coneixements adquirits i per desenvolupar les diferents competències. En cada activitat s'indica el nivell de dificultat:

Resol: una mica més difícil. Activitats d'una complexitat superior a la resta.

Aquesta icona indica que és una activitat relacionada amb algun dels 17 **objectius de desenvolupament sostenible** aprovats per l'ONU.

Taller de matemàtiques. Lectures, curiositats, informacions interessants... amb activitats de caire més lúdic.

EXERCITA LES TEVES COMPETÈNCIES

Pràctica

Interpretació de gràfiques

- El Llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.
- Quina temperatura hi ha a 1.500 km de profunditat, aproximadament? I a 3.000 km?
- Estima la temperatura al centre de la Terra.
- Suposant que en el primer tram la temperatura creix de manera constant a 4 °C/cm, a quina profunditat s'assoliria els 2.000 °C? I els 2.500 °C?
- Quina temperatura hi ha a 1.500 km de profunditat, aproximadament? I a 3.000 km?
- Estima la temperatura al centre de la Terra.
- Suposant que en el primer tram la temperatura creix de manera constant a 4 °C/cm, a quina profunditat s'assoliria els 2.000 °C? I els 2.500 °C?

Resol: una mica més difícil

El llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.

Interpretació i representació de gràfiques

El llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.

Resolució de problemes

El llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.

Aquesta icona indica que és una activitat per avaluar per dimensions.

Matemàtiques en context. Activitats competencials i contextualitzades en situacions reals per aplicar els continguts de la unitat.

MATEMÀTIQUES EN CONTEXT

TITOLÓ DE CAP DE SETMANA

La cursa atlètica

En Benet participa, amb una amiga i dos companys, en una prova de marató que s'adreça a la seva ciutat durant el cap de setmana. Aquesta competició consisteix en una prova preparada amb una cursa atlètica. S'ha organitzat durant una bona temporada i esperem que us ho passeu molt bé.

2. Refrescar-se després de la cursa

Arribada la cursa, els organitzadors ofereixen beguda als atletes perquè puguis hidratar-te adequadament. Hi ha 25 litres de líquid isotònic a 2,5 €/litre, 25 litres de 1,5 €/litre i 12 litres de 1,10 €/litre.

3. Posar a prova

El llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.

TALLER DE MATEMÀTIQUES

EN FUNCIÓ DEL TEMPS

Observa diverses funcions, l'altura (h) que assolirà el líquid en un funcionament de la font (t) durant el temps (t).

OBSERVA I REPRESENTA

Font vauculesiana

Observa, en cada cas, la gràfica que representa l'altura que assolirà l'aigua en cada moment amb el temps transcorregut.

ENTRENAT RESOLVENT ALTRES PROBLEMES

El llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.

POSA'T A PROVA

El llana surt a les 10.00 h amb la intenció de pujar una muntanya i després tornar pel mateix camí fins a acabar al punt de partida. Aquesta gràfica mostra la distància recorreguda al llarg de la seva caminada.

Entrena't resolvent altres problemes. Problemes més lúdics per posar en joc diferents habilitats i estratègies.

Posa't a prova. Avaluació per comprovar si l'aprenentatge és satisfactori.

RESOLUCIÓ DE PROBLEMES

Fer comptes

- Un grup d'amics va a comprar una botella de 1,40 € en un comerç i un altre de 1,10 € en un altre. El preu de les botelles és el mateix, és de 0,70 € cada botella. A quina hora de vendre cada agència s'ha obert un grup de 10 amics?
- Una automòbil que condueix a 90 km/h en un camí que té un cost constant de 0,10 €/km. Si en un moment donat es troba a 100 km del punt de partida, a quina hora de vendre cada agència s'ha obert un grup de 10 amics?
- Una automòbil que condueix a 90 km/h en un camí que té un cost constant de 0,10 €/km. Si en un moment donat es troba a 100 km del punt de partida, a quina hora de vendre cada agència s'ha obert un grup de 10 amics?

Resolució de problemes. Problemes curiosos i divertits que cal resoldre posant en joc la imaginació, una bona planificació, el sentit comú i una mica d'enginy.

REPTA: AL SUPERMERCAT

El supermercat del centre comercial presenta a una gran oferta amb més de quatre-cents productes, que estan organitzats per ser el més útil.

1. El preu del supermercat més convenientment una taula amb la distribució de la facturació del seu país. Esquema la dades que ha recollit el gènere, calcula, i veu com es relaciona amb el que es diu de la taula.

Tipus de producte	Preu	Quantitat	Cost total
Aliments	1,20	100	120,00
Bevendes	0,80	150	120,00
Productes d'ús domèstic	1,50	80	120,00
Altres	1,00	120	120,00

Repte. Al final de cada trimestre presentem una doble pàgina de problemes per resoldre aplicant les estratègies i els coneixements matemàtics apresos fins aquell moment. Per a la resolució dels tres reptes oferim recursos web que trobareu en l'espai personal del web www.barcanova.cat.